



Opportunities to improve the effectiveness of teaching english in distance education

Anvar NURMURATOV¹

Samarkand State Institute of Foreign Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received October 2021

Received in revised form

15 October 2021

Accepted 20 November 2021

Available online

15 December 2021

Keywords:

English,
modern education,
distance learning,
information and
communication
technologies,
traditional education,
online,
publicly available open
online courses.

ABSTRACT

The article is devoted to the use of modern ICT technologies of distance learning (DL) in the educational process for the preparation of quality personnel in the education system. In addition, it shows the possibilities of a radical improvement in the quality of personnel through the use of the Internet and ICT in the process of teaching English through the acquisition, storage, transfer of new knowledge and making practical decisions. The use of multimedia technology, information and computer networking (ICT) tools in teaching English through distance learning has had a positive impact on the education system.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss11/S-pp365-369>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Масофавий таълимда инглиз тилини ўқитишининг самарадорлигини ошириш имкониятлари

АННОТАЦИЯ

Мақолада таълим тизимида сифатли кадрлар тайёрлаш учун ўқиш жараёнида замонавий АКТларга асосланган масофавий таълим (МТ) шаклини қўллашга эътибор қаратилган. Шунингдек, инглиз тилини ўқитиш жараёнларида интернет тизими ва АКТни янги билимларни эгаллаш, сақлаш, узатиш ҳамда амалий қарорлар қабул қилиш воситасига айлантириш ҳисобига кадрларнинг сифат даражасини тубдан яхшилашнинг имкониятлари кўрсатиб берилган. Масофавий таълим орқали инглиз тилини ўргатишида мультимедиа технологиялари, ахборот-компьютер тармоғи (АКТ) воситаларидан фойдаланишнинг таълим тизимига ижобий таъсири кўрсатиб ўтилган.

Калит сўзлар:

инглиз тили,
замонавий таълим,
масофавий таълим,
ахборот-коммуникация
технологиялари,
анъанавий ўқитиш,
online,
оммавий очиқ онлайн
курслар.

¹ Independent researcher at the Samarkand State Institute of Foreign Languages. Samarkand, Uzbekistan.

Возможности повышения эффективности преподавания английского языка при дистанционном образовании

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

английский язык, современное образование, дистанционное обучение, информационные и коммуникационные технологии, традиционное обучение, онлайн, общедоступные открытые онлайн-курсы.

В данной статье, изучено использование современных ИКТ-технологий дистанционного обучения (МП) в образовательном процессе для подготовки качественных кадров в системе образования. Кроме того, показаны возможности радикального повышения качества работоспособности персонала. А именно, за счет использования Интернета и ИКТ в процессе обучения английскому языку посредством приобретения, хранения, передачи новых знаний и принятия практических решений. Использование новейших мультимедийных технологий, анализа информации и инструментов компьютерных сетей (ИКТ) при преподавании английского языка. Может стать, посредством дистанционного обучения, которое может оказать положительное влияние на систему образования.

КИРИШ

Мамлакатимизда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган вазифалар асосида умумий ўрта таълим сифатининг тубдан оширилиши, муҳим ва талаб юқори бўлган фанлар, чет тиллари, информатика, математика, физика, кимё ва биология фанларини чуқурлаштирилган тарзда ўрганишнинг ташкил этилишида фанлараро алоқадорлик ва интегратив ёндашувдан фойдаланиш таълим сифатини ривожлантиришнинг кафолатли омили саналади [1].

Инсон капиталини ривожлантиришда таълим-тарбиянинг ўрни ва аҳамиятини ҳисобга оладиган бўлсак, таълим тизими бугунги кунда мамлакатимиздаги ислоҳотларнинг диққат марказида бўлиб қолмоқда. Шу билан бирга, ҳодисалар занжиридаги ўзгаришлар таълимга ҳам ўз таъсирини кўрсатмоқда, натижада, таълимнинг турли хил турлари вужудга келишига сабаб бўлди. Хусусан, жаҳонда таълим турларининг кўпайиши уларнинг такомиллашувига замин яратмоқда. Таълим олувчилар сонининг ортиши ва уларга бўлган бугунги талаб масофавий таълим шаклининг кенг қўлланилишига олиб келмоқда. Яъни таълим жараёнига замонавий ахборот-коммуникация технологияларининг жорий этилиши анъанавий ўқитиш усулларига қўшимча равишда янги ўқитиш шакли - масофавий ўқитиш шаклининг яратилишига олиб келди.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ

Бугунги кунда замонавий ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда исталган масофа, ҳажм ва контентда маълумотларни жойлаштириш, сақлаш, қайта ишлаш ва етказиб бериш имкониятлари чексиз ҳисобланади. Бунда масофавий таълимда биринчи ўринда ўқув материалининг педагогик, мазмунли ва таркибий ташкил этилиши туради. Ўқитишнинг асосий услугбий муаммоси, аслида, мақсадга эришишни таъминлаш ва ўқитувчи томонидан ўқув жараёнининг боришини назорат қилиш билан боғлиқ. Масофавий таълимнинг мақсади талабаларни керакли маълумотларни ўрганишга, дарс мавзуларини чуқурроқ англашга

ундашдан иборат бўлиб, бу ўқувчида танқидий фикрлаш, ташкилотчилик, тиришқоқлик ва мақсадга интилишни ривожлантиришга олиб келади. Бу борада хориж олимларидан С. Арафекс, А.В. Батес, М. Буллен, Т. Морган, А. Қайюм кабилар ахборот ва коммуникация технологияларининг масофавий таълимга таъсири, билимга асосланган жамиятда масофавий таълим, олий таълимда рақамли технологияларни қўллаш мавзуларида олиб бораётган тадқиқотларида атрофлича тўхталиб ўтадилар [2]. Шунингдек, глобал АКТ ва интернет орқали таълим бериш жараёни билан боғлиқ тадқиқотларни россиялик профессор-олимлардан А.С. Карпов, П.В. Сысоев, Л.П. Владимирова, М.Н. Евстигнеев, И.А. Зимняя, Л.Г. Аверкиева, Р.К. Потапова, Т.В. Карамышева. Н.Ю. Пахомова, Ю.А. Чайка, Л.П. Петрова ва бошқалар ҳам ўргангандар

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Бугунги кунда жаҳон миқёсида масофавий таълим замонавий таълимнинг энг муҳим ва ривожланаётган шаклидир. Масофавий таълим ўқувчининг мустақил фикрлаш, вазиятни баҳолаш, хулоса қилиш қобилияtlарини ривожлантирувчи ўқитишнинг янгича замонавий шакли ҳисобланади. У талабани мустақил билим олишга, изланишга, фикрлашга ўргатади.

Масофавий таълимнинг афзаллиги шундаки, ҳар ким ўзига қулай вақтда, қулай жойда ва қулай шароитда билим олиши мумкин бўлади. Шу туфайли ушбу таълим тизими бугунги кунда дунёда кенг оммалашмоқда.

Ўқитишнинг бу шакли таълим олувчилар ва ўқитувчиларнинг бир-бирлари ҳамда ўқитиш воситалари билан ўзаро таъсирининг мақсадга йўналтирилган интерфаол жараёнидан иборат бўлиб, бунда таълим жараёни уларнинг географик-фазовий жойлашишига боғлиқ бўлмайди [2. Б. 5-7]. Таълим жараёни кичик тизимлардан иборат, яъни ўқитиш мақсади, мазмuni, методлари, воситалари, ташкилий шакллари, назорат, ўқув-моддий, молиявий-иқтисодий, меъёрий-ҳукуқий ва маркетинг каби элементларни қамраб олган ўзига хос педагогик тизимда кечади.

Ҳозирги даврда коронавирус тарқалиши – пандемия шароитида жамиятнинг кўплаб соҳаларини рақамлаштириш мутлақо янги босқичга чиқмоқда. Шу муносабат билан рақамли билимларни кенг жамоатчиликка узатиш ва ўқитиш жуда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Хусусан, бугун танқидий фикрлаш, ривожлантириш ва ўқитишнинг янги усулларидан фойдаланиш учун катта имкониятлар мавжуд, бироқ рақамли ахборот воситаларидан фойдаланиш, айниқса, ўқитувчиларга ўқитишнинг янги шаклларидан фойдаланишда, дарс мазмунини атрофлича тушунтиришда ёрдам бермоқда. Бугунги кунда чет тилларини ўқитиш мазмuni ва услубларида сезиларли даражада ижобий ўзгаришларга олиб келди.

Жумладан, компьютер дастурлари ёрдамида чет тилини ўрганиш талабаларда катта қизиқиш уйғотади. У барча турдаги иловаларда самарали қўлланилиши мумкин. Масалан:

- электрон почта ёки чатдан фойдаланиш орқали талабаларнинг реал вақт режимида ёрқин мулоқот қилишлари, яъни шериклар ўртасида ёзма равища ҳақиқий сұхбат уюштиришда;
- интерфаол диалог сифатида талабанинг компьютер билан ўзаро алоқаси, яъни инсон-машина сұхбати сифатида;
- аудио ва видео ёзувларни эшлиши, кўриш ва тушунишда;
- матнларни, уларга доир берилган савол ёки тестларни ўқиб тушунишда [3. Б. 5-7].

Маълум сабабларга кўра, таълим муассасаларининг кундузги бўлимларида таҳсил олиш имконияти бўлмаган, масалан, соғлиги тақозо этмайдиган, мутахасислигини ўзгартириш нияти бўлган ёки ёши катта, малакасини ошириш нияти бўлган кишилар учун масофавий ўқитиш қулай ўқитиш шакли ҳисобланади.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Нима учун масофавий таълим керак бўлиб қолди? – деган савол туғилиши табиий. Бу саволга жавоб тариқасида қўйидагиларни санаб ўтиш мумкин [4. Б. 67–68]:

- таълим олишда янги имкониятлар (таълим олишнинг арzonлиги, вақт ва жойга боғлиқ эмаслиги ва бошқалар);
- таълим масканларига талаба қабул қилиш сонининг чекланганлиги;
- таълим олишни хоҳловчилар сонининг ошиши;
- сифатли ахборот технологияларининг пайдо бўлиши ва ривожланиши;
- халқаро интеграциянинг кучайиши.

Юқорида санаб ўтилган шароит ва имкониятлар масофавий ўқитишга эҳтиёж борлигини кўрсатади.

Масофавий ўқитишнинг таълим тизимида бир-биридан фарқланувчи модель ва шакллари мавжуд бўлиб, улар қўйидаги қўлланиш шартлари билан фарқланади:

- географик шартлар (масалан, мамлакат территорияси, марказдан узоқликда жойлашуви, иқлими);
- мамлакатнинг ахборотлашуви ва компьютерлаштириш умумий даражаси;
- коммуникация ва транспорт воситаларининг ривожланиш даражаси;
- таълим жараёнида ахборот ва коммуникация технологиялари воситалари-нинг қўлланилиш даражаси;
- таълимда қўлланиладиган анъаналар;
- масофавий ўқитиш тизими учун илмий педагог кадрлар мавжудлиги ва уларнинг салоҳияти ва бошқалар.

Умуман олганда, масофавий таълимнинг мақсадига қўйидагилар киради:

- мамлакат миқёсидаги барча худудлар ва чет элдаги барча ўқувчилар, талабалар, таълим олишни хоҳловчиларга бирдек таълим олиш имкониятини яратиб бериш;
- етакчи университетлар, академиялар, институтлар, тайёрлов марказлари, кадрларни қайта тайёрлаш муассасалари, малака ошириш институтлари ва бошқа таълим муассасаларининг илмий ва таълим бериш потенциалларидан фойдаланиш эвазига таълим беришнинг сифат даражасини ошириш;
- асосий таълим ва иш фаолияти билан параллел равишда қўшимча таълим олиш имкониятини яратиб бериш;
- таълим олувчиларни таълим олишга бўлган эҳтиёжини қондириш ва таълим муҳитини кенгайтириш;
- узлуксиз таълим имкониятларини яратиш;
- таълим сифатини сақлаган ҳолда янги принципиал таълим даражасини таъминлаш.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Юқоридагилардан хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, масофавий таълим элементларининг таълим муассасаларига жорий этилиши ҳар томонлама фойда келтиради. Бугунги ахборот асри ва пандемия даврида олий таълим муассасаларида масофавий таълим тизимини шакллантириш муҳимдир.

Кўпгина мамлакатлар таълим тизимида сифатли кадрлар тайёрлаш учун ўқиши жараёнида замонавий АКТларга асосланган масофавий таълим (МТ) шаклини қўллашади. Таълим тизими тажрибалари шуни кўрсатмоқдаки, ўқув жараёнида интернет тизими ва АКТни янги билимлар эгаллаш, сақлаш, узатиш ҳамда амалий қарорлар қабул қилиш воситасига айлантириш ҳисобига кадрларнинг сифат даражасини тубдан яхшилашнинг имкониятлари тобора кенгайиб бормоқда.

Хулоса қиладиган бўлсак, масофавий таълим концепциясини ишлаб чиқиш лозим. Бугун масофавий таълимнинг илмий асосларини, унинг инновацион ўқув-услубий тизими ва асосларини такомиллаштириш, бу борада хорижий давлатларнинг илғор тажрибасидан самарали фойдаланиш ҳамда таълимда масофавий таълимнинг самарадорлигини оширишга қаратилган ташкилий-хукуқий “Йўл хариталари”ни ишлаб чиқиш лозим.

Таълимда янги рақамли технологияларни қўллаш унинг норматив-хукуқий асосларини такомиллаштириб боришини тақозо этиб, бу эса, ўз навбатида, инновацион масофавий таълим соҳасидаги қонун ҳужжатларини унификация қилишни ва уни амалиётда тўғридан-тўғри қўллаш самарадорлигини оширишга хизмат қиласди.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 7-февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар Стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017-йил, 6-сон, 70-модда.

2. Miroslav Trajanovic, Dragan Domazet, Biljana Misic-Ilic. Distance learning and foreign languageteaching // <https://www.researchgate.net/publication/32231723/> - PP. 442-443.

3. Атабаева К.Р. Таълим тизимида масофавий ўқитишининг афзалликлари // Молодой ученый. – 2017. – № 24.1 (158.1). – С. 5–7. – URL: <https://moluch.ru/archive/158/44573/>.

4. Hampel R. and Hauck M. (2004). Towards an effective use of audio conferencing in distance language courses, Language Learning and Technology Journal Vol. 8: 1, – PP. 66–82.

5. Исраилова Д.Ш. Чет тилини ўқитишида ракамли воситаларнинг аҳамияти ва масофавий таълимнинг салбий, ижобий жиҳатлари // <https://cyberleninka.ru/article/n/chet-tilini-itishda-ra-amli-vositalarning-a-amiyati-va-masofaviy-talimning-salbiy-izhobiy-zhi-atlari>.